

Міністерство освіти і науки України

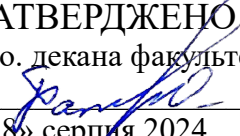
НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Кафедра соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності
ім.Т.Сосновської

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

 (Палилюк О.М.)
«28» серпня 2024

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ І СОЦІАЛЬНА ІНКЛЮЗІЯ

освітній ступінь	бакалавр
освітньо-професійна програма	Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
шифр і назва галузі знань	07 Управління та адміністрування
шифр і назва спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
назва спеціалізації	
мова викладання	Українська

м. Кам'янець-Подільський
2024 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
«Кам'янець-Подільський державний інститут»
(повне найменування закладу вищої освіти)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. **Палилюцько О.М.**, кандидат історичних наук, викладач кафедри професійної та спеціальної освіти, в.о. декана факультету соціо-психологічної діяльності, реабілітації та професійної освіти

Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності імені Т. Сосновської

Протокол від «28» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри (Столяренко О.Б.)

«28» серпня 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення навчальної дисципліни: дати студентам розгорнуте уявлення про суспільство як багатогранний феномен, в якому відбуваються процеси соціалізації кожної з особистостей, в тому числі і осіб з особливими фізичними та ментальними потребами; розкрити практичне значення соціологічних знань у сучасному суспільстві; формувати у студентів комплексний соціологічний підхід до вивчення різноманітних соціальних явищ та процесів.

1.2. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
Загальні компетентності	<p>ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК03. Здатність планувати та управляти часом.</p> <p>ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.</p> <p>ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.</p> <p>ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ЗК10. Здатність працювати у команді.</p> <p>ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>ЗК12. Здатність працювати автономно.</p> <p>ЗК13. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.</p>
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<p>СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.</p> <p>СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p> <p>СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси</p>

	<p>домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).</p> <p>СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.</p> <p>СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.</p> <p>СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.</p>
--	---

1.1. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	<p>ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.</p> <p>ПР17. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку.</p> <p>ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.</p> <p>ПР21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.</p> <p>ПР22. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, розуміти цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.</p> <p>ПР27. Виявляти випадки та діяти щодо недопущення професійної не доброчесності.</p>
--------------------------------------	---

2. Опис навчальної дисципліни

1. Найменування показників:

- 1.1. Кількість кредитів – 3
- 1.2. Загальна кількість годин – 90
- 1.3. Кількість модулів – 1
- 1.4. Кількість змістових модулів – 2
- 1.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва) –

Характеристика навчальної дисципліни:

- 1.5. Форма навчання – денна, заочна
- 1.6. Статус навчальної дисципліни (нормативна/навчальна дисципліна самостійного вибору) – нормативна навчальна дисципліна циклу професійної і практичної підготовки
- 2.3. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – «Правознавство», «Історія української державності та культури», «Філософія».

Перелік раніше здобутих результатів навчання:

ПР16. Володіти та застосовувати знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності.

ПР17. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття.

ПР22. Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина України.

3. Обсяг навчальної дисципліни

1.2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Основні функції соціології та соціальної інклюзії. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів Витоки української протосоціології . Початки української соціології . Розвиток вітчизняної соціології у ХХ ст. Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення.
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Розвиток інклюзивної освіти в Україні.
Тема 4. Суспільство як цілісна система Суспільство і природа. Системний підхід до суспільства в соціології. Джерела і характер суспільного розвитку.
Тема 5. Соціологія особистості Ключові поняття і категорії соціології особистості. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість. Основні проблеми соціології особистості
Тема 6. Соціологія сім'ї Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці. Тенденції розвитку сучасної сім'ї
Тема 7. Соціологія молоді Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. Основні поняття і категорії соціології молоді. Стан дослідження молодіжних проблем і необхідність розвитку соціології молоді в Україні.
Тема 8. Соціологія релігії Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні
Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації Етносоціологія та предмет її дослідження. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації. Проблематика етносоціології та

соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.
Змістовий модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер
Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя Ключові поняття і категорії соціології особистості. Основні проблеми соціології особистості. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Основні підходи до вивчення сім'ї в соціологічній думці. Тенденції розвитку сучасної сім'ї. Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні. Етносоціологія та предмет її дослідження. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації. Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.
Тема 11. Соціологія культури Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в соціології. Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.
Тема 12. Соціологія політики Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики. Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні.
Тема 13. Соціологія праці та управління Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.
Тема 14. Соціологія конфлікту Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів. Управління соціальними конфліктами
Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль Сутність соціальної девіації. Теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки. Попередження соціальних девіацій та соціальний контроль. Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Соціологічні теорії конфлікту.
Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в соціології. Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні. Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики. Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні. Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.
Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки. Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження.
Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки. Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і

обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. ОЧНА (ДЕННА)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
Змістовий модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя	46	18		4		24	
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	4	2				2	
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	8	2		2		4	
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	8	2		2		4	
Тема 4. Суспільство як цілісна система	2					2	
Тема 5. Соціологія особистості	4	2				2	
Тема 6. Соціологія сім'ї	4	2				2	
Тема 7. Соціологія молоді	4	2				2	
Тема 8. Соціологія релігії	6	2				4	
Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	4	2				2	
Змістовий модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер	44	18		4		22	
Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	6	2				4	
Тема 11. Соціологія культури	4	2				2	
Тема 12. Соціологія політики	4	2				2	
Тема 13. Соціологія праці та управління	6	2		2		2	
Тема 14. Соціологія конфлікту	4	2				2	
Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	6	2				4	
Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	6	2		2		2	
Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	4	2				2	
Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	4	2				2	
РАЗОМ	90	36		8		46	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що вносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Основні функції соціології та соціальної інклюзії.	2
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Витоки української протосоціології. Початки української соціології. Розвиток вітчизняної соціології у ХХ ст. Питання інклюзії у працях українських соціологів	2
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття соціальної інклюзії. Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Етапи розвитку соціальної інклюзії.	2
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Суспільство і природа. Системний підхід до суспільства в соціології.	2
5	Тема 5. Соціологія особистості	Ключові поняття і категорії соціології особистості. Основні проблеми соціології особистості	2
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	2
7	Тема 7. Соціологія молоді	Місце соціології молоді в системі соціологічного знання та в державній молодіжній політиці. Основні поняття і категорії соціології молоді.	2
8	Тема 8. Соціологія релігії	Роль і значення релігії в людському суспільстві. Релігія і соціальний прогрес. Релігія і соціальні конфлікти. Особливості релігійного життя в Україні: соціологічний аналіз.	2
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Етносоціологія та предмет її дослідження. Методологічні підходи до вивчення етнічних спільнот. Проблема нації в працях українських і зарубіжних соціологів та основні концептуальні схеми соціології нації.	2
10	Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	2
11	Тема 11. Соціологія культури	Методологічні засади соціологічного аналізу культури. Поняття культури та специфіка її дослідження в	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		соціології.	
12	Тема 12. Соціологія політики	Соціологічні підходи до аналізу політичних реалій. Поняття і категорії соціології політики.	2
13	Тема 13. Соціологія праці та управління	Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.	2
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Поняття конфлікту, його соціальна природа та функції у суспільстві. Становлення соціології конфлікту. Управління соціальними конфліктами. Поняття про конфліктологію.	2
15	Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	Соціологічні теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки. Девіація і соціальні інклюдія.	2
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Методологічні засади соціологічного аналізу основних сфер життєдіяльності соціальних суб'єктів. Соціологічні підходи до аналізу основних сфер життєдіяльності соціальних суб'єктів.	2
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки.	2
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.	2
Всього			36

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюдії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюдії в працях українських соціологів: історичний аспект.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
2	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Ключові поняття і категорії соціальної інклюзії особистості. Основні проблеми соціалізації особистості. Сім'я, держава і церква як основні інститути соціальної інклюзії. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	2
3	Тема 13. Соціологія праці та управління	Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу. Соціологія праці й управління, її поняття і категорії. Роль соціології у дослідженні економічних процесів у сучасній Україні.	2
4	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	2
Всього			8

4) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками.	2
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюзії в працях українських соціологів.	4
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття інклюзії з точки зору соціології. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	4
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Джерела суспільного розвитку. Характер суспільного розвитку.	2
5	Тема 5. Соціологія	Підходи до визначення	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	особистості	особистості як соціальної істоти. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість.	
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	2
7	Тема 7. Соціологія молоді	Стан дослідження молодіжних проблем у нашій державі. Причини та необхідність розвитку соціології молоді в Україні.	2
8	Тема 8. Соціологія релігії	Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні	4
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.	2
10	Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	4
11	Тема 11. Соціологія культури	Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.	2
12	Тема 12. Соціологія політики	Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні..	2
13	Тема 13. Соціологія праці та управління	Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу	2
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів.	2
15	Тема 15. Соціологія девіації	Соціологічні теорії девіантної	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	та соціальний контроль	поведінки. Причини і види девіантної поведінки.	
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	2
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки.	2
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження. Стратегічний та робочий плани дослідження.	2
Всього			46

3.2.2. ЗАОЧНА

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
Змістовий модуль 1. Загальна теорія та історія соціології й соціальної інклюзії. Суб'єкти суспільного життя	46	4		2		40	
Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	8	2				6	
Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	4					4	
Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	6	2				4	
Тема 4. Суспільство як цілісна система	6			2		4	
Тема 5. Соціологія особистості	4					4	
Тема 6. Соціологія сім'ї	6					6	
Тема 7. Соціологія молоді	6					6	
Тема 8. Соціологія релігії	4					4	
Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	4					4	

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в	
Змістовий модуль 2. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів та організація й проведення соціологічних досліджень цих сфер	44	2				41	
Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	4					4	
Тема 11. Соціологія культури	4					4	
Тема 12. Соціологія політики	4					4	
Тема 13. Соціологія праці та управління	4	2				4	
Тема 14. Соціологія конфлікту	4					4	
Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль.	4					4	
Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	6					6	
Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	4					4	
Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	4					4	
РАЗОМ	90	6		2		82	

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Соціологія й соціальна інклюзія та її місце в системі сучасних наук. Об'єкт і предмет соціології та соціальної інклюзії. Основні функції соціології та соціальної інклюзії.	2
2	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття соціальної інклюзії. Процес зародження й становлення соціальної інклюзії в країнах світу. Розвиток інклюзивної освіти в Україні.	2
3	Тема 13. Соціологія праці та управління	Поняття соціології праці. Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу.	2
Всього			6

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Сім'я, держава і церква як суспільні інститути. Соціальна інклюзія та її характерні риси. Функції соціології та соціальної інклюзії. Зв'язок соціології з іншими суспільними науками.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
Всього			2

4) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	Тема 1. Соціологія і соціальна інклюзія як сучасна наука	Закони, категорії і методи соціології. Структура і рівні соціологічного знання. Зв'язок соціології та соціальної інклюзії з іншими суспільними науками.	6
2	Тема 2. Основні етапи розвитку української соціології. Питання інклюзії у працях українських соціологів	Соціологічні дослідження українських учених ХХ-ст. в еміграції. Розвиток української соціології з часів незалежної України до сьогодення. Проблема соціальної інклюзії в працях українських соціологів.	4
3	Тема 3. Поняття і сутність соціальної інклюзії. Основні етапи розвитку соціальної інклюзії	Поняття інклюзії з точки зору соціології. Розвиток інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан інклюзивності в Україні.	4
4	Тема 4. Суспільство як цілісна система	Поняття суспільства в соціології. Джерела суспільного розвитку. Характер суспільного розвитку.	4
5	Тема 5. Соціологія особистості	Підходи до визначення особистості як соціальної істоти. Філософсько-соціологічні уявлення про особистість.	4
6	Тема 6. Соціологія сім'ї	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група. Система категорій соціологічного дослідження сім'ї.	6
7	Тема 7. Соціологія молоді	Стан дослідження молодіжних проблем у нашій державі. Причини та необхідність розвитку соціології молоді в Україні.	6
8	Тема 8. Соціологія релігії	Соціологія релігії як галузь наукового знання. Виникнення та розвиток соціології релігії. Релігія як предмет соціологічного аналізу. Складові компоненти релігійності. Суспільно-функціональний характер	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		релігії. Соціологічне осмислення релігійного життя в Україні	
9	Тема 9. Етносоціологія і соціологія нації	Проблематика етносоціології та соціології нації. Етнонаціональні процеси в сучасній Україні та їхня специфіка.	4
10	Тема 10. Характерні особливості суб'єктів суспільного життя	Особа, сім'я, клас, група, нація, держава як суб'єкти соціального спілкування. Основні соціологічні інститути та їх вплив на особистість. Поняття стратифікації суспільства.	4
11	Тема 11. Соціологія культури	Основні категорії соціології культури. Специфіка соціокультурної ситуації в Україні.	4
12	Тема 12. Соціологія політики	Основні складові соціології політики. Соціологічні дослідження політичних процесів в Україні..	4
13	Тема 13. Соціологія праці та управління	Основні етапи розвитку соціологічного знання про економічну сферу	4
14	Тема 14. Соціологія конфлікту	Соціологічні теорії конфлікту. Структура та динамічні показники конфліктів.	4
15	Тема 15. Соціологія девіації та соціальний контроль	Соціологічні теорії девіантної поведінки. Причини і види девіантної поведінки.	4
16	Тема 16. Сфери життєдіяльності соціальних суб'єктів	Поняття про сфери соціального життя. Економічна, духовна, політична, гуманітарна сфери соціального життя, їх значення для соціальної інклюзії особистості.	6
17	Тема 17. Розробка програми конкретно-соціологічного дослідження	Підготовка до проведення конкретно-соціологічного дослідження та його етапи. Програма соціологічного дослідження: вимоги до розробки.	4
18	Тема 18. Організація і проведення конкретно-соціологічних досліджень	Основні складники методологічної частини програми соціологічного дослідження. Розрахунок і обґрунтування вибірки. Основні методи конкретно-соціологічного дослідження.	4

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
		Стратегічний та робочий плани дослідження.	
Всього			82

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Методи навчання: проблемна лекція; семінар-дискусія; виконання індивідуальних науково-дослідних завдань; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини; дистанційне навчання з використанням системи Moodle.

4.2. Форми та методи оцінювання: усне та письмове опитування; захист творчих чи контрольних письмових робіт: есе, рефератів; презентації; тестові завдання.

4.3. Форми та методи підсумкового контролю: залік.

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)	Задовільно	
65-74	D (задовільно)		
60-64	E (достатньо)	Незадовільно	Не зараховано
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення нормативних і вибіркових дисциплін:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для заліку (для денної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)			Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
40 %			60 %			100
T1.....		T9	T10...			T18

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для заліку (для заочної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль						Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів) або Залік
МКР		Підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи поточне оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення.				
40 %		60 %				100
T1.....		T9	T10			T18

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначити тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захисту навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання заліку здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Плани занять, конспекти лекцій.
3. Перелік основної та додаткової літератури.
4. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських занять з комплектами завдань.
5. Навчальні наочні посібники, технічні засоби навчання, презентації тощо.
6. Засоби поточного контролю.
7. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни.
8. Електронні підручники.
9. Методичні розробки для проведення окремих занять.
10. Відео- та фотофрагменти з тем навчальної дисципліни.

9. Рекомендовані джерела інформації:

9.1. Нормативно-правова база

1. Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006. Документ 995_g71, чинний. Поточна редакція від 06.07.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71_Text.

2. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України із змінами, внесеними згідно із законом № 2249-viii від 19.12.2017. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12_Text.

3. Про ратифікацію Конвенції про права осіб з інвалідністю і Факультативного протоколу до неї : Закон України із змінами, внесеними згідно із Законом N 1490-VIII (1490-19) від 07.09.2016, ВВР, 2016, N 41, ст.635. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-17_Text.

4. Про спеціальну освіту : Закон України (проект). Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/inklyuzivne-navchannya>.

9.2. Основна література

5. Гендерний аудит доступності : методичні рекомендації / Л. Ю. Байда, Я. В. Грибальський ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2018. 72 с.

6. Головатий М.Ф. Соціологія молоді : Курс лекцій. Київ: МАУП, 2006. 2-ге вид. переробл. і допов. 304 с.

7. Городяненко В. Соціологія : підруч. Київ, 2002. 251 с.

8. Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти: теорія і практика: колект. монографія / Е.А. Данілавічюте, С.П. Миронова, Н.Г. Пахомова, О.М. Таранченко [та ін.]; за наук. ред. А.А. Колупаєвої, І.М. Дичківської. Рівне : Волинські обереги, 2020. 364 с.

9. Даниленко Л. І. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / Кол. авторів: Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. Київ : 2007. 128 с.

10. Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі : навч.-метод. посіб. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 239 с.

11. Докаш В.І. Соціологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів, 2-ге вид., доопр., доп / за заг. ред. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2012. 448 с.

12. Докаш В.І. Соціологія релігії : навч. посіб. / В.І. Докаш. Чернівці: ЧНУ. 2010. 254 с.

13. Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні», 2011. URL: www.education-inclusive.com. www.ussf.kiev.ua.

14. Кжаклевска Е., Вільямсон Г. Молодіжна політика в Україні. Висновки Команди міжнародних оглядачів Ради Європи / За ред. Е. Кжаклевської, Г. Вільямсона та ін. Надруковано в Раді Європи: Рада Європи, 2013. 192 с.

15. Колупаєва А.А., Савчук Л.О. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання. Видання доповнене та перероблене : наук.-метод. посіб. / А.А. Колупаєва, Л.О. Савчук, Київ : Видавнича група «АТОПОЛ», 2011. 274 с.

16. Колупаєва А.А. Програма курсу «Основи інклюзивної освіти» для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-

кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра педагогічного спрямування). Київ : «А.С.К.», 2012. 31 с.

17. Кузьменко Т. М. Соціологія : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 320 с.

18. Макеєв С., Коваліско Н. Перевесники Незалежності. Силуети покоління у часі та подіях. Київ : Інститут соціології НАН України, 2022. 299 с.

19. Осипова Н.П. Соціологія : підруч. / Н.П.Осипова, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін.; за ред. Н.П. Осипової. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 336 с.

20. Перегуда Є.В. Соціологія : навч. посіб. / Є.В. Перегуда та ін. Київ : КНУБА, 2012. 140 с.

21. Піча В.М. Соціологія : підруч. / За ред. докт. соціол. наук, проф. В.М. Піча. 4-те видання, виправлене. Львів: «Магнолія 2006». 2009. 296 с.

22. Резнік В. Історико-теоретичний аналіз дослідницьких програм в соціології. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 249 с.

23. Скокова Л.Г. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 295 с.

24. Степаненко В.П. Пандемія COVID-19 в Україні: соціальні наслідки. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 406 с.

25. Требіна М. П. Соціологія : підруч. / М. П. Требін, В. Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2010. 224 с.

26. Черниш Н. Соціологія. Курс лекцій. Львівський національний університет імені Івана Франка. Видання четверте, перероблене і доповнене Львів, Кальварія, 2004. 543 с.

9.3. Додаткова література

27. Вовченко О.А. Вплив емоційного інтелекту на процеси соціалізації підлітків з порушеннями психофізичного розвитку. *Перспективи та інновації науки. Серія Психологія*. Вип. 5 (5). 2021. С. 747-760.

28. Вовченко О.А. Саморегуляції базових емоцій підлітками з порушеннями розумового розвитку як основа формування емоційного інтелекту. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». 2020. Вип. 11. С. 44-50.

29. Колупаєва А.А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : монографія. Київ : «Самміт-Книга», 2009. 272с.: іл. (Серія «Інклюзивна освіта»).

30. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та на перспективу. Київ : 2003. 36с.

31. Мартинов А. Історична соціологія: У пошуках міждисциплінарного синтезу. *Соціологія: Теорія, методи, маркетинг*. 2003. № 2. С.122-130.

32. Платаш Л.Б. Механізми державно-громадського впровадження інклюзивної освіти в Україні (1990-2020 рр.). *Public and municipal administration: theory, methodology, practice: Collective monograph. Riga: Izdevnieciba «Baltija Publishing»*. 2020. 324 p. (Pp. 162-187).

33. Сак Т. В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук. (метод. посіб. / Т. В. Сак. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 168 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

34. Скрипник Т.В., Мартинчук О.В. Алгоритм психолого-педагогічного супроводу учнів молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія.* 2021. Т. 32(71), № 2. С. 163-168.

35. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (Українсько-канадський досвід). *Матеріали Міжнародної конференції.* Київ, 25–26 травня 2004 р.

36. Теорія і практика інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / Упорядник Бондар К. [2–ге вид.]. Проект «Підтримка інклюзивної освіти у м. Кривий Ріг», вид. ФОП Чернявський Д., 2019. 170 с.

37. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підруч. / З. М. Шевців. Київ : «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.

38. Щербань П. Концепція «Сім'я і родинне виховання». *Рідна школа,* 1996. № 11-12. С.15-20.

49. Andrews, J., Lupart, J. (2000) *The Inclusive Classroom: Educating Exceptional Children.* (2nd Edition). Scarborough, ON: Nelson Canada, 25-48. Chapters 2, 7, 8.

40. Giangreco, M.F., Dennis, R., Cloninger, C., Edelman, S., Schattman (1993). «I've counted Jon»: Transformational experiences of teachers educating students with disabilities. *Exceptional Children,* 59(4), 359-372.

41. McGhie-Richmond, D., Underwood, K., Jordan, A. (2007). *Developing Effective Instructional Strategies for Teaching in Inclusive classrooms.* Exceptionality Education Canada, 17(1/2), 27-52.

42. Палилюлько О.М., Гуменюк І.Л., Шевчук О.В. Адаптація осіб з інвалідністю до навчального процесу в закладах вищої освіти Секція 3. Соціальні структури та соціальні відносини. *Габітус Науковий журнал м. Одеса, Видавничий дім «Гельветика»* Вип. 17. 2020. с. 209.

43. Палилюлько О.М., Завадська І.М. Ініціативи соціального захисту населення в умовах воєнного стану та перспективи удосконалення роботи соціальних служб України. *Економічний аналіз.* Західноукраїнський національний університет Серія : Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика м. Тернопіль, Том 33, № 3, 2022р. С. 111-122.

44. Палилюлько О.М., Гуменюк І.М., Сторожук Н.Р. Пріоритетні соціальні проблеми населення України в період воєнного стану. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.* Серія: «Соціальна робота». № 1. 2022 р. *Науковий журнал.* м. Київ С. 46-54.

45. Палилюлько О.М., Завадська І.М. Права осіб з інвалідністю: історичний екскурс і Ефективність соціальної допомоги. *Інклюзія і суспільство.* Кам'янець-Подільський: Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», 2023. № 1. С. 76-81.

9.4. Інформаційні ресурси

<https://ab.uu.edu.ua/edu-discipline/socincluziya>.

<http://krasnokutsk.irc.org.ua/socialna-inkluziya-14-44-10-17-04-2019/>.

<http://obrii.com.ua/main/26615-shho-take-sotsiologiya.html>.

<https://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12295/>.

<https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/30068/>.

<https://pdp.nacs.gov.ua/courses/sotsialna-inkluziia-yak-polityka-rivnykh-mozhlyvostei>.

<https://sites.google.com/site/leschukvasyl/sociologia-ak-nauka-pro-suspilstvo>.

<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F>.

<http://www.zakinppo.org.ua/zagalni-novini/216-anonsi/5062-socialna-inkluzija-v-novij-ukrainskij-shkoli>.